

Skript

HISTORISCH TIJDSCHRIFT

Recensie: Blijde biggetjes en andere Marshallplan-films

Auteur: Aimée Plukker

Verschenen in Skript Historisch Tijdschrift, jaargang 40.4, pp. 321-323.

© 2018 Stichting Skript Historisch Tijdschrift, Amsterdam

p-ISSN: 0165-7518

e-ISSN: 3051-2506

Skript Historisch Tijdschrift is een onafhankelijk wetenschappelijk blad dat viermaal per jaar verschijnt. De redactie, bestaande uit studenten en pas afgestudeerden, wil bijdragen aan actuele historische debatten, en biedt getalenteerde studenten de kans om hun werk aan een breder publiek te presenteren.

contextualisering en historisering had de persoonlijke verhalen van de Friese vaarders meer gewicht gegeven.

Tot slot de vorm; Breteler wisselt de verhalende geschiedenissen van de mannen op zee af met hoe zij zelf nu in hun huizen ontvangen wordt. Dit zorgt voor mooie raamvertellingen en inzicht in hoe zij via deze laatste ooggetuigen de verhalen hoort. Haar “rechtdoorzee-stijl” bewerkstelligt het gevoel dat de lezer naar een film kijkt of zelf aan boord meevaart. Een minpunt waar de schrijver niets aan kan doen: door slechte binding valt het boek nog voordat het einde bereikt is uit elkaar. Maar dit mag de pret niet drukken, De traanjan-gers is een geslaagd publieksboek.

Rosa de Jong heeft de onderzoeksmaster Geschiedenis aan de Universiteit van Amsterdam afgerond en specialiseert zich in vluchtmigratie naar het Caraïbisch gebied in de twintigste eeuw.

BLIJE BIGGETJES EN ANDERE MARSHALLPLAN-FILMS

Maria Fritsche, *The American Marshall Plan Film Campaign and the Europeans. A Captivated Audience?*, Bloomsbury; 2018; ISBN: 978-1-3500-0933-2; 337 pagina's; €71,42.

Film als politiek medium is alom-

tegenwoordig: zo verspreidde het Witte Huis een aantal maanden geleden een propagandistisch filmpje naar aanleiding van de ontmoeting tussen de Amerikaanse president Donald Trump en Kim Jong-un. Vlak na de Tweede Wereldoorlog wemelde het in Europa van dergelijke propagandafilms, behorend tot het door de Amerikaanse overheid geïnitieerde Marshallplan (ook bekend als *European Recovery Programme*, 1948-1952) dat als voornaamste doel had Europa economisch weer op de been te krijgen. De films moesten de Europeanen overtuigen van het nut van het Marshallplan als enige oplossing voor economisch herstel en waarborg voor vrede en tevens het belang van het Amerikaanse liberaal-kapitalistische model tonen. Een model dat volgens de *Marshall Planners* essentieel was om de Europese economie te hervormen, door specifieke vormen van productie, efficiëntie en modernisering in met name landbouw en industrie te bewerkstelligen. Hoe kwamen de Marshallplan-films tot stand? En hoe gingen productie en distributie van deze Marshallplan-films in zijn werk en wat waren de reacties van de Europeanen op deze propagandafilms?

In *The American Marshall Plan Film Campaign and the Europeans* bestudeert Maria Fritsche deze vragen aan de hand van een uitgebreid onderzoek naar alle nog beschikbare Marshallplan-films

(zo'n 170 van de 200) en hun verspreiding en receptie door heel Europa. Ze levert hiermee een belangrijke bijdrage aan de historiografie over het Marshallplan, die zich tot nu toe voornamelijk heeft gericht op de economische aspecten. Ondanks het indrukwekkende en enorme bronnencorpus van haar onderzoek - dat naast de vele films ook bronnenmateriaal uit verschillende Amerikaanse en Europese archieven bevat - weet Fritsche in de presentatie van haar onderzoek op het juiste moment in te gaan op concrete details of een bepaald perspectief om haar betoog te verlevendigen en kracht bij te zetten. Zo weidt de auteur uit over de achtergrond van verschillende documentairemakers en wordt het narratief van specifieke films toegelicht. Bijvoorbeeld een Deense Marshallplan-film waarin beelden van blije biggetjes, afgewisseld met animaties, moderne vormen van varkensteelt promoten, leidend tot optimale levensomstandigheden voor de varkens en ham van de hoogste kwaliteit. Een goed voorbeeld van een typische Marshallplan-film, waarin industriële modernisering en vooruitgang vaak centrale thema's waren - naast de eenheid van Europa.

Fritsche behandelt de vele Marshallplan-films door verschillende spelers, contexten en perspectieven te bespreken. Ze licht de productie van de films en het Amerikaanse beleid voor het

maken van de films toe, waarin een duidelijke voorkeur was voor Europese filmmakers. Tevens geeft de auteur meer achtergrondinformatie over de invloed van onder andere de Koude Oorlog en de Koreaoorlog op het filmbeleid. Ook besteedt ze aandacht aan de distributie van de films. Haar onderzoek richt zich voornamelijk op Frankrijk, Griekenland, Italië en West-Duitsland, maar ook andere Europese landen passeren de revue. Met name de verschillen tussen de Europese landen die Marshallplan hulp kregen komen aan bod, wat vooral interessante vergelijkingen oplevert in het hoofdstuk over de receptie van de Marshallplan-films. In Griekenland waren informerende documentaires veel populairder, terwijl in Italië korte, entertainende films meer publiek trokken.

In de praktijk bleken beleids- en filmmakers veel pragmatischer dan het beleid en de toon zoals omschreven in officiële Marshallplan documenten. Centraal stond het positief beïnvloeden van de Europese houding ten opzichte van Amerikaanse liberaal-kapitalistische waarden, waarbij het indammen van communisme alleen in het geval van Frankrijk en Italië een belangrijke plaats innam. In het geval van Italië werd hier dikwijls een stokje voor gestoken door communistische burgemeesters die de straatverlichting expres aanhielden tijdens filmvertoningen in de buitenlucht.

Hoewel Fritsche concludeert dat de Marshallplan-films gemengde resultaten opleverden, hadden de films wel degelijk invloed op het proces van *cultural transfer*. Met als voornaamste onderwerp het economisch herstel en de modernisering van Europa, legden de Marshallplan-films uit hoe Amerikaanse ideeën over productie, liberalisme en democratie konden worden verwezenlijkt. Een proces dat niet los kan worden gezien van andere naoorlogse Amerikaanse invloeden in Europa, zoals Hollywood films.

Zo nu en dan kan de lezer even de draad kwijtraken in de vele instituties en actoren die het Marshallplan rijk was. Desondanks laat Fritsche in haar betoog goed de verschillende facetten van de Marshall Plan films zien. Zowel de Europese filmmakers als de Amerikaanse initiatiefnemers geloofden in de potentie van deze films om de samenleving te veranderen. Deze studie toont inderdaad hoe de Verenigde Staten probeerde West-Europa te beïnvloeden op zowel economisch, cultureel als politiek vlak via de Marshallplan-films. Een proces dat vooral gericht was op de toekomst: met industrialisering en modernisering als centrale thema's was er weinig plek over voor het verleden in het veranderende gezicht van Europa.

Aimée Plukker heeft recentelijk de

onderzoeksmaster *Geschiedenis aan de Universiteit van Amsterdam* afgerond en is momenteel als Junior Fellow verbonden aan ARTES (Amsterdam School for Regional, Transnational and European Studies).